

מתוך 234 הגשים ההרות הנ"ל, אושרה ההדבקה רק בשני מקרים. "יש מקום להגיה, כי בהעדר בדיקות מעבדתיות, מספר ההפלות התרופויות בין הגשים הנ"ל היה עולה על שניים. ברור, כי חשיבות הבדיקה הוירולוגית היא בעיקרה שלילת הדבקה באדמת, מניעת הפלה והרגעת האשה ההרה".

נמצא, כי בשנה בלתי מגפתית רוב מחלות התיפרחת אצל ילדים קטנים לא היו אדמת. כמו-כן 100% של ילדים בריאים עד גיל שנתיים הינם חסרי נוגדנים, לכן בדיקת דם אחת עם ההחלמה משמעותית לאיבחון המחלה. בתקופת המעקב, שנמשכה שנתיים, אושרו במעבדה בסך הכל 19 מקרי אדמת, מהם 6 — אצל נשים הרות.

באשר למשמעות של מבחנים מעבדתיים שונים לאישור האבחנה, הרי ברוב המקרים של המקרים התבססו החוקרים על שיטות סרולוגיות ובעיקר מבחן עכוב ההימאגלוטיניציה. לבידוד הנגיף — חשיבות משנית. מבחן נוסף — קיבוע המשלים (Complement Fixation Test), שעשוי לסייע במקרים, שהאשה באה במגע, עם מקרה חשוד באדמת מספר שבועות לפני פנייתה לרופא.

(ע. פוגל וחב', הרפואה, כרך ע"ט, חוברת ט', ב' חשון תשל"א, עמ' 388).

מקורות נוספים:

ראה "ספרות" בסוף המאמר הנ"ל (עמ' 391).

בענין הפלה מלאכותית

השאלה:

אשה שלקחה תרופה בהריונה, אשר גורמת לעכוב התפתחות הילד, ועקב כך עלול להוולד פגום בגופו או בשכלו — האם מותר להפיל הולד כדי להצילו מיסורים כל ימיו?

תשובה:

בשאלת המתת עוברים, מסכם המתבר שלש שיטות בראשונים:

א. שיטת בעל הלכות גדולת (בה"ג) — מהפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת", למדים דין נוסף על הפסוק "וחי בהם" — שגם במקום שאין עליו דין חי, מכל מקום יש בו דין הצלה, שדוחה כל התורה במה שנוגע בין אדם למקום, מצד העתיד — כדי שישמור שבתות הרבה.

ב. שיטת הרמב"ן — אין לעובר דין חיות כלל ורק כשמתה אמו, אז תורת לוד עליו לכל דבריו, וממילא גם לענין פקוח-נפש.

ג. שיטת הרמב"ם — משעה שנעקר לצאת יש לו כבר חיות בפני עצמו לענין שלא נדחה בפני אחרים להצלתם, אע"פ שלענין שאר דינים עדיין אינו כילוד, עד שיצא ראשו. (וכן כתב בשו"ת אחיעזר, ח"ג, סי' ע"ב (ג)).

והנה שיטת המהרי"ט (חלק א', סימנים צ"ו, צ"ט), שאין תורת נפש על העובר

לענין שיהא אסור לאבדו מדין רציחה, אלא איסור הריגת עובר הוא מדין חבלה (ראייתו מגמ' ערכין ד"ז).

ובתוספות סנהדרין (דנ"ט, ד"ה ליכא) מבואר, שאע"ג שישאל ההורג עובר פטור, מכל מקום יש איסור לעשות זאת. לדעת המחבר יסוד האיסור הוא חובל או בל-תשחית (שישנו בגופו מכל-שכן מממונו, עי' תוס' בבא קמא, צ"א, ב', ד"ה אלא). ולכן, לצורך רפואה וכשאינו לצורך השחתה — יהא מותר.

פסקנות:

א. אין לעובר תורת נפש ואיסור הריגתו הוא משום חבלה, או בל-תשחית.

ב. אם הוא גורם צער לאחרים מותר להמיתו (כפי שמשמע מהמהרי"ט).

ג. אם יהא סבל רב לעובר ולכל משפחתו מותר להורגו, ואף שאסור לאבד עצמו לדעת גם ביסורין קשים, אבל לגבי זולתו קיים הכלל "ואהבת לרעך כמוך" — ובמקרה שאין דין רציחה מותר.

"ולכן גם כאן, שאין דין רציחה, מותר לרופא להפיל, ובפרט שאם יוולד חסר דעה, שאז גם לא שייך שישמור שבתות הרבה — ומותר".

(עמוד הימיני, סימו ל"ב)

מקורות נוספים:

ראה להלן עמ' 160.

הפלה להצלת האם

השאלה:

אשה מעוברת, שחולה במחלת סרטן הריאה ולדעת הרופאים ההריון יקרב מיתתה, האם מותרת ההפלה, כדי להאריך את חייה?

תשובה:

חיי האשה קודמים לחיי העובר — כך מבואר במשנה אהלות (פרק ז', משנה ו'). ולדעת מרבית הפוסקים מותר להרוג את העובר, כאשר קיימת סכנה לחייה של האם. אכן, המיוחד בשאלה הנדונה הוא, שהאשה חולה במחלה ממתה בלאו הכי, וההפלה תאריך את חייה רק לפי שעה. דעת המחבר, שגם במקרה כזה מותרת ההפלה, מכיון שבמותה ימות גם הולד וע"י ההפלה לפחות תינצל היא. ואף שההצלה היא זמנית, הרי ההלכה קובעת, שמותר לחלל שבת גם לחיי שעה ולגוסס, אם כן בודאי שמותרת ההפלה לצורך כזה. ולהלכה יש לסמוך על הרופאים הקובעים שההריון יקרב מיתתה.

המחבר מדגיש שתי הגבלות להיתרו:

א) יש צורך בהסכמת הבעל להפלה; ב) ההפלה תיעשה ע"י רופא יהודי. אכן, במקרה שאי-אפשר באופן כזה, יש להתיר לרופא נכרי לבצע את ההפלה.

מסקנה:

מותר לבצע הפלה במעוברת חולה, שההריון עלול לקרב מיתתה, בתנאי שהבעל מסכים לכך, ועדיף ע"י רופא יהודי.

(שו"ת שאילת ישורון, חלק א', סימן ל"ט)

בענין הפלה מלאכותית

השאלה:

אשה שנתעברה בימי נידתה, האם מותר או צריך לבצע הפלה?

תשובה:

המחבר מסיק, שלדעת רוב הפוסקים איסור ההפלה הוא מן התורה, אלא שאין חיוב מיתה במעשה זה. פוסקים אחרים סבורים, שעל-כל-פנים יש איסור מדברי חכמים בביצוע הפלה מלאכותית. באיסור זה אין הבדל אם העובר הוא כשר או פסול ואפילו ממזר. בשאלה הנדונה העובר הוא בן-הנידה, שלדברי הכל איננו ממזר מן התורה, ולהלכה גם איננו ממזר מדרבנן. ואם העובר הוא נקבה הרי היא כשרה לכהונה, ואם הוא זכר איננו חלל אפילו מדרבנן, אלא שהוא פגום מבחינה רוחנית. אכן, אם ישמור תורה ומצוות לא יעבור פגם זה לדורות הבאים.

מסקנה:

"פסקו של דבר, שחלילה וחלילה לאבד את העובר ושמצד הדין יהא כשר לקהל ולכהונה".

(הרב י. א. הרצוג, קול תורה, שנה י', ניסן-איר, תשט"ז, עמ' א—ג).

בענין הפלה טפולית

השאלה:

האם מותר לגרום להפלה אצל אשה, שהריונה מהווה לה סכנה?

תשובה:

"פשוט, דבסכנה יכולין לחתוך העובר". ראייתו ממשנה אהלות (פרק ג'), בדין האשה שמקשה לילד. שם קובעת המשנה, שמחתכים את הולד במעיה ומוציאים אותו איברים איברים. "והרופאים נאמנים על זה לומר שסכנה היא עבורה, אם לא יוציאו העובר ממנה" (ראייתו משו"ת חתם סופר, חלק יורה דעה, סימן קע"ה). "ואף שישראל גם כן אסור להרוג עוברין (ראה תוספות סנהדרין, ג"ט), מכל מקום משום מצוה שרי".

והנה במקרה שהאשה מעוברת, והרופאים קובעים שהעובר מסוכן עבורה, הרי שהסכנה כבר לפנינו ואין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ולכן אין אומרים "מן השמים ירחמו". בנגוד למצב של "שלוש נשים משמשות במוך", ששם אין הסכנה לפנינו, ורק עתידה אולי להתרחש — ולכן הולכים אחר הרוב, "ומן השמים ירחמו".

"ובגדון דידן, בודאי אם הרופאים אומרים דסכנה היא לאשה אם תלד, בודאי מותר ליקח העובר ע"י אפערציע (נתוח), דזה חשוב כהגיע הסכנה לפנינו". והנה אם מותר לעשות נתוח זה ע"י רופא גוי — כתב בשו"ת מהרי"ט (ח"א סימן צ"ט), שאסור להתעסק עמהם שיפילם, לפי שהם מוזהרים על הנפלים ונהרגים עליהם, ולכן יהודי שיאמר לרופא גוי לגרום הפלה, יעבור על "לפני עוור לא תתן מכשול".

אמנם התוספות במסכת סנהדרין (ג"ט), כתבו, שאם הנכרי עושה כדי להציל אפשר דשרי.

מסקנה:

"בודאי אם הישראל הוא מומחה כהגוי, בודאי יש לעשותו על ידי ישראל". (שו"ת מחזה אברהם חלק ב', חלק יורה דעה, סימן י"ט)

מקורות נוספים:

ראה לעיל עמ' 69—124; ספר אסיא ב' 76—77; 93—98; 133—135; ספר אסיא ג', 493—494; ספר אסיא ד', 29—31; 292—293; שו"ת בית יצחק, חיו"ד ח"ב, סי' קס"ב; שו"ת מלמד להועיל, חיו"ד סי' ס"ט; שו"ת משפטי ערויאל, ח"ג, חחור"מ סי' מ"ו—מ"ז; שבט מיהודה, שער ראשון פי"א, ובתוספת עמ' מ"ט; שו"ת שאילת משה, חאה"ע סי' י"א; שו"ת יביע אומר, ח"ד, חאה"ע סי' א'; שו"ת שרידי אש, ח"ג סי' קכ"ז; אנציקלופדיה תלמודית, ע' אין דוחין נפש מפני נפש; הרפואה והיהדות, פרק 14 ובהערות; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ו, סי' מ"ח, פ"א; שם ח"ט, סי' נ"א, שער ג'; קול תורה, כרך י"ג, חשון תשי"ט; נועם, כרך ז', עמ' ל"ו; שם כרך ט', עמ' קצ"ג, שו"ת ציץ אליעזר, ח"ג, סי' ק"ב; סניני, פ', תשל"ז, עמ' ק"פ; תורה שבעל-פה, י"ח, תשל"ו עמ' פ"ט—צ"ד; דיני ישראל, ח', עמ' קי"ט—קל"ב; אור המזרח, צ—צא, עמ' 185; בשבילי הרפואה, א, עמ'

ס"ט; שם, ב, עמ' מב, עמ' ס"ה; שם ג — ד, עמ' צ"ה; הדרום, נ, תש"מ, עמ' 159; הלכה ורפואה, א, עמ' ש"ד; שם ב, עמ' ק"ו; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ד, סי' כ"ז וסי' ק' — ק"ב.

בענין הזרעה מלאכותית

השאלה:

- א. האם מותר להוציא זרע מהבעל על מנת להזריעו באשתו?
- ב. האם מותר לבצע הזרעה מלאכותית באשה, תוך ימי נידתה?
- ג. האם הבן או הבת מתייחסים אחרי הבעל לכל דבר, והאם קיים הבעל בזה מצות פריה ורבייה?

תשובה:

א. בשאלות ותשובות מהרש"ם, (חלק ג' סימן רס"ח) פסק, שאין בהוצאת זרע מהבעל לצורך הזרעה באשתו משום השחתה והוצאת זרע לבטלה, כיון שאותו זרע לא ילך לאבוד. על כן, כאשר מוציא הזרע מתוך כוונה לגרום לפריה ורבייה, אין בזה איסור. אכן המהרש"ם התנה את היתרו רק לשעת דחק גדול, כשאין דרך אחרת לאשה להכנס להריון, ובאופן זה הסכימו עוד פוסקים מגדולי האחרונים.

ב. המהרש"ם פסק להתיר רק בימי טהרתה של האשה (וכן כתבו הפוסקים האחרים). וטעמם שגם בעיבור באופן בלתי ישיר, אם נעשה בזמן נידתה, הטבע של הילד יהא פגום כבן נידה, כיון שנקלט בימי נידתה. אכן אחד מרבני דורנו כתב עצה, שהאשה תטבול קודם ימי ליבונה ואז לפי רוב החשבונות — תצא מגדר נידה דאורייתא, שהרי ספירת ז' נקיים בזמננו הוא רק חומרא מדרבי זירא;

ג. גדולי האחרונים חקרו בשאלה אם קיים מצות פריה ורבייה בנתעברה מאמבטי, ודעת רבים שאכן קיים המצוה, וכל-שכן בנידון דידן שלא נתעברה מאליה, אלא נעשה מעשה רב והשתדלות מרובה.

מסקנה:

אין להקל בהזרעה מלאכותית, עד אשר ימוצו כל האפשרויות בדרך הטבע. אכן כאשר אין דרך אחרת, נוטה המחבר להקל בשעת הדחק להוציא זרע מהבעל ולהזריעו באשתו, אפילו בתוך ימי ספירתה, בתנאי שתטבול קודם ליבונה; ובכך קיים הבעל מצות פריה ורבייה; והבן או הבת מתייחסים אחריו לכל דבר. (שאלות ותשובות מנחת יצחק, חלק א', סימן נ"א).

מקורות נוספים: ראה להלן עמ' 166.